

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.
SZERKESZTI BOROS GYÖRGY.

Az Unitárius Közlöny előfizetési ára 2 korona 40 fillér (1 frt 20 kr.) Egyes szám ára: 4 fillér (12 kr.) A Dávid Ferencz Egylet rendes tagjai, 5 évi kötelezettséggel, egy évre csak koronát fizetnek. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Helyzetünk és jövőnk.

Helyzetünk és jövőnk lesz a fő czim, mely alatt egy czikk-sorozatot fogunk közölni. Az Unitárius Közlöny dolgozó társai készséggel ígérkeztek segítségünkre.

Azt reméljük, hogy e czikkekkal az unitárius egyház, az unitárius közoktatás legfontosabb kérdéseiben olyan tájékozást fognak találni az olvasók, a milyenre minden egyháztagnak szüksége van. De olyant is, a mely az egyház közérdekének előmozdítására nélkülözhetetlen. Már megjelent:

I. *Az unitárius igehirdetés.* Boros Györgytől.

II. *A jelen századot uraló eszmék.* Báró Petrichevich Horváth Kálmántól.

III. *Középiskolai oktatásunk.* Boros Sándortól.

Vallásos nevelés.

Bármit hirdessenek a független moral apostolai, a vallás — nem értve ez alatt egyik vagy másik vallási alakot, hanem azt az általános vallásos érzést, a mely minden nép között, minden égalj mellett kihajt, — mondom ez a vallás elválhatlan az egyes embertől s nélkülözhetetlen fenntartó oszlopa a társa-

dalmi életnek. Az ember, a kiben a belső összhangot csak a vallás ereje teremtheti meg s tarthatja fenn, a társadalom, melyet a vallás titkos keze véd és boldogít, éppen úgy nem nélkülözhetik a vallást, mint az állatok a levegőt, vagy a növények a napsugárt. A mint vallás nem lehet ember nélkül, úgy nem lehet ember vallás nélkül. És a mint a társadalomban tökéletesedik a vallás, úgy a társadalmat a vallás szenteli meg.

Még is napjainkban mind általánosabbá kezd lenni az a panasz, hogy az emberekből kihalt a vallásosság, hogy nem szomjuhozzák a vallás igazságait és hogy ember s társadalom egyaránt kinőtt már a vallás gyámkodása alól. E félig panasz-
nak s félig vádnak látszólag meg is van a maga alapja. Mert mit tapasztalunk? Azt, hogy a vallásos érzelem ma nem olyan termékeny, mint volt valaha. A vallás iránt nincs meg az az önzetlen önfeláldozó hűség, a mely régen martyrokat teremtett; sőt kis áldozatoktól is visszarettenünk; a templomok hajdani buzgó serege elapadt; az általános vallásosságra mutató, széles körű áldozatok nem füstölögnek az Úr oltárán; szóval bizonyos közöny, mint dermesztő hideg szállotta meg a lelkeket.

Azonban ez első sorban nem annyira a vallásosság, mint az egyházas szellem hanyatlása mellett teszen bizonyosságot. És e tekintetben igazán méltó a vád és panasz egyaránt; mert úgy tetszik, hogy azok a kapcsolatok, a melyek az embert az egyházhoz lánczolják, mindinkább lazulnak. És a mi még sajnósebb, a társadalom azon osztályánál találjuk ezt, a melyik műveltségénél és értelmi erejénél fogva vezérlő szerepre volna hivatva. A mi gondolatunkban pedig vallás és egyház, — bár különböző fogalmak — annyira össze vannak forrva, hogy látásunk szerint, a ki elhajlik egyiktől, távozik a másiktól is. Látásunk helyessége mellett szól a gyakorlati élet. Hiszen a mi viszonyaink között az egyházak vannak hivatva a vallásos érzelem ápolására és megtermékenyítésére. Már pedig mi módon eszközölhetik ezt, ha az emberek kivonják magukat befolyásuk alól? Mi lehet az oka az egyházra és társadalomra veszélyes ezen körtünetnek? Az igazi okot lehet az emberekből, de lehet az egyházakban is keresni. Én részemről föltétlenül hiszek az emberek jószágában. Hiszem, hogy mint a virág kelyhe a nap

felé, úgy fordul az ember oda, a honnan az igazság sugárzik feléje; s mint a gyermek az édesanyai kebelre, úgy borul oda, a hol önzetlen jószágot és szeretetet érez. Voltak, vannak és mindig lesznek hálátlanok, a kik erőszakot tesznek az emberi természetben s a szeretetért gyűlölettel fizetnek; de egyesek hibájáért nem lehet általános ítéletet mondani. Én tehát az emberek egyháziatlanságának okát magukban az egyházakban, az emberekben keresem és találok meg. Gondolatom szerint két ilyen általános ok lehet. Az egyik az, hogy az egyházak olyan hitelveket, dogmai tételeket tartanak fenn és hirdettettek, a melyek ellenkeznek a közfelfogással, az emberi természettel és az előrehaladott tudománnyal. A másik ok pedig az lehet, hogy az egyházak nevelési rendszerében nincsen meg az az erő, a mely elválhatlan kapcsokat teremthetne az egyház és hívei között.

Unitárius egyházunknak az elsőt jogosan senki sem veheti szemére. Hitelveink józanok, tiszták, igazak. Érthetetlen dogmai tantételeket nem erőszakolnak senki lelkére. A kereszténység igazságai a mi igazságaink. Józan értelmünk, lelkiismeretünk s egész emberi természetünk megpecsételi ez igazságokat s a tudomány is Ament mond reájuk. Azok elfogadásával nem kell, hogy az ember erőszakot tegyen önmagán. Önkényt teremnek lelkünkben, mint a virágok a földben. Ezek egyházunk jövője miatt nem hogy aggodalomra adnának okot, sőt a legteljesebb reményre jogosítanak mindenkit, a ki hiszen az igazság diadalában.

Hogy lehet hát mégis, hogy az alá a lobogó alá, a melyre e tiszta igazságok és józan elvek vannak írva, oly kevesen sorakoztak eddig, hogy az az egyház, a mely ezek terjesztését és megvalósítását tűzte ki célul, a többiekkel együtt méltán panaszolhat az egyháziatlanság terjedése s ezzel együtt a valóság lankadása miatt? Itt önkénytelenül is előtérbe lép ama másik ok, a vallásos nevelés fogyatékosága. Igenis. Ezt a mi egyházunkban — bár ezerféle mentség szól mellette — el nem titkolhatjuk. Mennyi változás történt csak az utóbbi száz év alatt az oktatás ügyében, míg a vallás tanítása a legújabb időig a régi elvek szerint történt. Mennyi új és könnyű módot találtak

az ismeretek közlésére a nélkül, hogy ezt a vallásoktatásban valaki értékesítette volna! Milyen lázas és tevékeny munka folyt és foly a tanításnak minél sikeresebbé tétele körül, míg a vallástanítás ügye csak vontatott lépésekkel halad előre! Mit szólnánk ma ahoz a tanítóhoz, aki a régi „abéab“-os rendszerrel akarná tanítani növendékeinket? Éppen ilyen az a vallástanító, a ki néhány dogmatikus tétel bemagoltatásával eleget vél tenni kötelességének. Mint általában a vallást, tanítása módját is bizonyos conservativismus jellemzi. Történtek ugyanis egyes jóakarató felszólalások folyóiratainkban, de elhangzottak a nélkül, hogy az általános irányt megváltoztatták volna. Így esett meg, hogy míg az oktatás egyéb ágai csillogó ruhában jelenhetnek meg a nagy világ előtt, addig a vallásoktatás Hamú Pipóke módjára otthon maradt

Távol legyen, hogy ennek okát a gondatlanság, vagy könnyelműségben keressük; hanem igen egyházunknak a létért folytatott nehéz küzdelmében s azon el nem titkolható szegénységben, a mely mellett csak óriási áldozatokkal tudta a tanítás többi ágát a hazai törvények által támasztott igényeknek megfelelően berendezni, hogy a talaj ki ne hulljon lába alól. S míg ezek hiánya azonnali veszélylyel járt, addig a vallásos nevelés fogyatékosága egészen elrejtőzhetett az egyház autonomikus jogkörében. Bátran elmondhatjuk, hogy a míg némely más egyházak megmérhetetlen anyagi vagyont áldoztak s áldoznak hitelveik fenntartására és terjesztésére, addig a mi egyházunkat tisztán az unitarismusban levő erő és igazság tartotta fenn a mult nehéz küzdelmében. Ez jelenben is a mi legjobban kama-
tozó tőkénk s a jövőt illetőleg is ezt tekintjük a legbiztosabb tőkének, a mit semmi külső körülmény meg nem ingathat. Azonban ez a fölfogás nem zárja ki azt, hogy eszméink ápolására, terjesztésére, hatékonyabbá és termékenyebbé tételére mindent megtegyünk, sőt egyenesen köteliségünké teszi nem csak egyházi, hanem társadalmi és emberi érdekből

Hogy e tekintetben is szebb jövő előtt állunk, arra biztos kezeség az anyagi helyzet jobbra fordulása s az ezzel együtt megindult mozgalom, a mely vallásos könyvek pályázati hirdetésével, tanterv kidolgozásával, az énekügy lendítésével, vásár-

napi iskolák beállításával stb., a vallásos nevelést is az igényeknek megfelelőbbé tenni van híva. Ennek a mozgalomnak egy perczig sem szabad szünetelnie, míg a vallásos nevelés mezején csak egy talpalatnyi művelésre váró talaj van, míg az e téren mutatkozó sok hiány teljes kelégitést nem talál. Hol vannak e hiányok s mik a teendőink? Ide vonatkozó gondolataimat is elmondom a következőkben.

A vallásos nevelés — vagy a mi ezzel egyet jelent — a vallásos érzelem ápolása a *szülői háznál* kell, hogy kezdődjék. Az első benyomások végig kísérik az embert az egész életen s nagy befolyással vannak jellemére. Ezért végtelen sok függ attól, hogy a gyermek minő befolyásoknak van kitéve a szülői háznál. Több oldalról lehet hallani, hogy a szülői háznál a legtöbb esetben helytelen irányba terelődik a vallásos érzelem, a mi a későbbi nevelésnek nagy hátrányára van. Kifogásoljuk pl. az Uri imának, a tizparancsolatnak stb. a szülők általi értelmetlen és hibás bemagoltatását, a mi által a legszebb vallási darabok elvesztik szépségüket a gyermeki lélek előtt. Ha ez igaz — a mit tagadni nem lehet — akkor segítségükre kell mennünk a szülőknek s kezökbe olyan eszközöket adnunk, a melyekkel gyermekeik vallásos érzését a legjobb irányba indíthatják. Elvégre is ők a legszentebb szülői kötelességet vélik teljesíteni, a mikor — ősi szokás szerint — a „Mi Atyánkat“, vagy valamely más imát az ő módjuk szerint megtanítanak kicsinyeiknek. Azzal nem törődnek, hogy abból semmit sem ért a gyermek, sem azzal, hogy a tanítónak sokkal több fáradságába és idejébe kerül, míg a rosszul tanult kifejezéseket helyre hozza, mint ha egészen új dolgot tanítana. Hogy az ilyenek elkerültessenek, a szülőkön kell kezdenünk a nevelést az által, hogy vagy egyképpen vagy másképpen meggyőzzük őket eljárásuk helytelen voltáról. Ez még nem elég. Gondoskodnunk kell olyan eszközökről, a melyek segítségével lelkük azon természetes vágyának, hogy gyermekeikben az első vallásos érzést ők ébreszthessék fel, eleget tehetnek. Ezt — szerintem — tisztán e célra irt apró történetkék, elbeszélések korlátlan terjesztése vagy pedig a ma már tuczat számra árult képes füzetek mintájára, e célra vallásos alakban és tartalomban

készült könyvek segélyével lehetne elérni. A rémes és ideg-rontó dajkameséknél jobb és tanulságosabb mulattatók lennének ezek s a gyermekek vallásos érzékét olyan irányba indítanák, a melyre aztán bizton építhetne az iskola.

A szülői házból az *iskolába* lépnek a gyermekek, a hol folytatódik a vallásos nevelés. Itt mindenek előtt egy ma is nyílt kérdéssel kell tisztába jönnünk. Ki tanítsa a vallást az iskolában? A pap vagy a tanító? Már maga a kérdés föltevése s ilyen hosszú időn keresztül felszinen tartása azt mutatja, hogy az egyházi közvélemény a papra irányul. Én teljesen elhibázott lépésnek tartanám ennek elvi kimondását és általános alkalmazását az egész iskolára. Miért? Azért, mert ez által a vallásos nevelés idő előtt felekezeties jelleget öltene, azért, mert ez által egy csomó buzgó tanító figyelmét, érdeklődését elvonnók a vallás ügyétől, a melyet pedig igazán csak úgy lehet szolgálni, ha az összes tanítást a vallásos szellem hatja át. Ha valahol igen, a népiskolában igazán szükséges, hogy a nevelés vallásos szellemben történjék. A nevelés többi ága sem nélkülözheti a vallásos szellemet; de a vallásos nevelés is eredménytelen, ha a többi vele ellentétben halad. Tanítsa szakember a vallást is — mondják erre. Hát a pap lehet szakember a vallási ismeretekben; de azok közlésében, tanításában nem szakember ez idő szerint. Nem ismeri azokat az utakat, a melyeken a gyermeki lelkeket egy bizonyos célhoz lehet vezetni. A tanító pedig a milyen szakember a számtanban, a történelemben, a természetrajzban stb., éppen olyan szakember lehet a vallásban is, a melynek tanításával egy édes anya sokszor több eredményt ér el, mint a legtudósabb professor. Nem is kell ide a tanítás módszerén kívül nagyobb szakszerűség. Hanem kell az ügy szentségétől áthatott komolyság, meg vallásos érzéssel teljes szív, humánusan gondolkodó lélek, lankadást nem ismerő igaz buzgóság. Ezek nélkül akár pap, akár tanító álljon félre a barátádból, mert hideg lélekkel, vallástalan szívvvel, tettetett buzgósággal soha sem fog vallásos embereket növelni. Az egyháznak pedig, — a melynek a vallásos nevelés ez idő szerint joga és kötelessége — feladata, hogy a papnövéndékeket, mint a tanítói pályára készülöket, az illető intézetekben minden befolyá-

sával ugy előkészítse, hogy akármelyik állíttassék a barázdába, ott emberül megfeleljen isteni hivatásának s ha mindkettőnek oda kell állania, — a mi leghelyesebb — akkor is egyöntetűen működhessenek.

Hogy aztán mit tanítson akár az egyik, akár a másik, azt megmondja az Egyh. Főtanácsnak 66—1892. sz. határozata következtében kiadott Vallástanítási tanterv és Utasítás. A fő az, hogy a tanító ne tekintse magát egy felekezet szolgájának, hanem a *vallás* apostolának s ezt éreztesse növendékeivel is. A tavaszi csiraként fejlődő léleknek dogmai formákkal való megkötése a későbbi korban vagy fanatismusra vagy hitetlenségre vezet, a mi egyaránt ártalmára van az egész vallásosságnak. Nekünk nem czélunk a vallásos érzelem megvesztegetése az által, hogy észrevétlenül valamely idegen tant erőszakoljunk rá; élenkezőleg, az a czélunk, hogy ez az érzelem *maga* találja meg a vallás igazságait, a melyek a mi felfogásunkkal nem élenkezhettek. Az így megtalált igazságok örökre elválatlanok a lélektől, mert ezek teszik igazi táplálékát. Általában, a mely népiskolai vallástanító az Isten hitét s az emberek szeretetét megerősítette tanítványai lelkében, a Jézus szép életét, hint e két elvnek igazi megvalósulását úgy oda állítja növendékei elébe, hogy az folyton lelki szemök előtt lebegjen, a különböző egyházak alakulását és egymáshoz való viszonyát meg tudja értetni velök: az a tanító eleget tett vallásos kötelességünk.

Itts halaszthatatlan feladatunk az ismert tankönyv hiány kiegészítése mellett, különösen egy iskolai biblia kiadása.

Hát az egyház közelebbi érdekeit ki szolgálja ezután? Az öntudatovallástanító, éppen általános irányával, eddig is azokat szolgálta. Azonban a teljes kidomborítás a vallásos nevelés további feladata, a mely a *confirmatiói* tanítással folytatódik, a mely minden esetben a pap kötelessége. A confirmatio a papnak leglényesebb és legszentebb kötelességei közé tartozik, melyet, a ki könnyelműen fogna fel, az igazán nem érdemelne meg a párt hordozását. Itt van helye és ideje annak, hogy a vallásos nevelés felekezeti jelleget öltön. Itt kell alkalmat keresnünk hitelnek, a lehetőleg más felekezetével párhuzamos és

elfogulatlan megismertetésére, olyan képpen, hogy minden esetben maga a növendék határozottan lássa, hogy egyházunk igazságai nemcsak megegyeznek a megelőzőleg elsajátított vallási igazságokkal, hanem teljesen azonosak. Egyházunk történetének, küzdelmeinek, kiállott szenvedéseinknek a lehető hű ismertetése és tanítása kiváló mértékben erősíti a növendékekben az egyházhoz való ragaszkodást. Azonban itt is az legyen a tanítás főszabálya, hogy a pap soha se igyekezzék növendékeit az unitár. *egyházba zárni*, hanem az *unitarismus körül csoportosítani*.

Hogy azonban a confirmatio e nagy feladatának megfelelően, arra teljességgel nem elegendő az a rövid idő, amelyet általában e célra szentelni szoktunk. Ezen a mostani körülmények között — gondolatom szerint — úgy lehetne segíteni, ha az ismétlők III-ik osztálya vallásos nevelését minden esetben a pap venné át és kezelné a confirmálás napjáig.

A confirmatio után a *vasárnapi iskola* van hivatva a vallásos nevelés teljesítésére. Ezzel a kiválóan fontos intézménnyel Angliában óriási eredményeket érnek el. Egyházunkban „nyári tanítás“ czimen régi idő óta szerepel s a 70-es években „vasárnapi iskola“ czímet kapott. Azonban — sajnos — itt nagyobb eredményeket még ma sem mutathat fel, daczára annak, hogy folyóiratainkban sokszor és igen lelkes felszólalások hagzottak el érdekében. Pedig bizonyos, hogy ez a vallásos nevelés kiegészítő része, mely nélkül teljes nem lehet. Megérdemli hát, hogy minden pap a legnagyobb buzgósággal karoljafel és az egyház is mindent elkövessen, a mitől felvirágozását mérheti; különösen, hogy annak áldását az eddig figyelembe is alig vett, alsó fokú ipari és kereskedelmi iskolák növendékeire a legteljesebb mértékben kiterjessze.

A legfőbb nehézség eddig is az volt, hogy nem tudtunk elég vonzó és a célunk is megfelelő tárgyat tenneni az ifjúság elébe. Nem volt sem rendszer, sem egyöntetű tanításban, mivel nem volt és nincsen megfelelő vezetőnyünk. Az a kérdés tehát, hogy mi lehetne legméltóbb tárgya a vasárnapi iskolai tanításoknak? Nekem úgy tetszik, hogy ez önkénytelenül kínálkozik az után, a mit a confirmatio tanításánál végeztünk. Ott megismertettük küzdelmeinket és telveinket;

itt megkellene ismertetnünk azokat az *embereket*, a kik azoknak az elveknek kiválóbb képviselői, terjesztői, azoknak a küzdelmeknek részesei, szóval egyházunknak buzgó munkásai voltak. Kiváló unitárius embereknek tisztán e czélra könnyed és vonzó alakban megírt élet- és jellemrajzai a legméltóbb tárgyai lehetnének a mi vasárnapi iskolánknak. Servet, Dávid Ferencz, Hunyadi Demeter, Enyedi György, Koncz Boldizsár, Almási G. Mihály, Szentábrahámi L. Mihály, Lázár István, Kriza János, János Zsigmond, Zsuki László, Augusztinovic Pál, P. Horváth Ferencz, Berde Mózes, Derzsi János, Brassai Sámuel stb. stb. bizonyára nem tévesztenék el hatásukat ifjaink lelkére. Egyik egyben, a másik másban volt nagy; de mindenik hitbuzgó unitárius volt s mindenik életében van valami követésre méltó példa. Az "Unitárius Közlöny"-ben közölt arcképek egykorú bemutatása nagyban emelné az érdekességet. Változatosság kedvéért az egyház szeretetét össze lehetne kötni a hazaszeretettel s hazánk történelmének kiválóbb alakjait szintén ilyenképpen bemutatni. Nagyjainknak így emelhetnénk állandó emlékoszlopot, mely a jövő nemzedéket az egyház iránti hűségre és buzgóságra lelkesitené. Így fordíthatnók multunk küzdelmeit jövő boldogságunk építésére.

Azonban óvakodnunk kell a túlterheléstől is. Már pedig mostani rendszerünkben ez is meg van. Rendesen a d. u. templomozás után gyakoroljuk a vasárnapi iskolázást. Megelőzőleg tartunk egy istentiszteletet imával, énekekkel és biblia magyarázással. Ez után következik a tanítás. Ez fárasztó a papra is; de fárasztó a növendékekre is. Ezért van, hogy a tanítás nagy része elhangzik a levegőben, mert az ifjak kimerült figyelme nem tudja felfogni. Gondolatom szerint a vasárnapi iskolázás tartama alatt a d. u. istentiszteletet egy imával lehetne végezni, mely után következne a tanítás. Ez is hozzájárulna a siker biztosításához, a minek azonban legfőbb biztosítóka mégis maga az előadás.

Még egyet. Az unitárius vallástanonak van egy kiváló előjoga. Szabadon haladhat józan értelme és lelkiismerete után. Az igazságot nem kell rejtegetnie tanítványai előtt, sem a tanítványok lelkét elzárni az igazságtól. Hogy aztán e drága kin-

cset miképpen használja, azért is első sorban önmagának felelős. Nem azért, mintha az igazságot féltlenők; de az iránta érzett háliból kötelességünk mindent elkövetni, hogy az átvonuló vihar minél kevesebb kárt hagyjon maga után veteményinkben sőt lehetőleg a növényzet frissítésére szolgáljon.

Vári Albert.

Imádkozni kell!

A közelmúltban a verespataki aranybányák közt jártam. Egyik bánya tárnájánál (bejáró a bányába) haladtam el. Hat bányamunkást pillantottam meg. Mécses volt kezökben. Mélyen meg voltak hajolva. Imádkoztak. En is velök imádkoztam. Az imádkozás elvégzése után elkísértem őket, a míg csak látszott a pislogó mécses fénye. Szerettem volna találkozni egy munkással, hogy megtudhassam, vajjon csak formasierü a bányászok imádkozása, vagy szivből jő. Még gondolataim végére sem jutottam, egy más bányász jött felém a tárnából. Köszöntöttem és megkérdeztem, mindig imádkoznak-é a munkások, mikor a bányába bemennek?

Ő így felelt: Az igazi bányász nemcsak mikor a bányába bemegy, de mikor kijő, akkor is imádkozik. S minden további közbeszólás nélkül folytatta: imádkozni minden embernek kell, hanem az ima erejére senkinek sincs oly nagy szüksége, mint bányásznak. Tovább akarva folytatni e reám nézve kedves társalgást, közbeszóltam, hogy a vallásos érzésre, mely Istent, embert és munkát szeretni ösztönöz, egyformán szüksége van a tudósnak és a tudatlannak, a gazdagnak és szegénynek, a bányásznak és a földmivelőnek.

Igaz uram! felelt ő nekem, de talán az isteni gondviselésre senkinek sincs oly nagy szüksége, mint a bányásznak, mert mi a bányászok a föld bensejében néha oly kiaknázott mélységek felett járunk, melyekben a legnagyobb templom tornyával együtt könnyedén elférne, máskor meg falbavágott vagy szirtbe támasztott lépcsőkön oly mélyre szállunk le, hogy a fent levő mécs világa elvész szemünk elől. Fent és lent, ha az isteni gondviselés nem volna velünk, vagy a mélységbe zuhanánk, vagy alatt a felülről nem egyszer aláhulló kötömegek temetnének el.

Hogy mi e veszedelmes helyeken ugyszólva a halál torában, elég biztosan járunk, s hogy aránylag mégis kevés a szerencsétlenség, ezt mi a Gondviselésnek köszönjük. Az ima minket óvatosakká, vigyázókká teszen, vagyis ha rendesen és

igazán imádkozunk, az a hitünk, hogy az Isten velünk van. Igazán meglepett az erős vallásos meggyőződés, melyet az imádkozás fontosságáról, hatásáról, erejéről, ettől az egyszerű embertől hallottam. Mintegy köszönetül kezet nyujtva ez igazán, törhetlenül az egyedüli Istenben bizó embernek, utamat azzal az erősbitett meggyőződéssel folytattam tovább, hogy imádkozni kell.

Eddig is azt vallottam, azt hirdetem, hogy imádkozni kell! S ha, mert sok tekintetben igazat adok a bányásznak, s elismerem, hogy ők imádkoznak legtöbbit, érzem, hogy nekünk is, mert mindnyájan bányászok vagyunk, imádkoznunk kell. A tudós az értelem világánál, az eszmék szövétnek-fényénél leszáll a tudás lépcsőin a tudomány nem ismert alvilágába vagy a mindent átható lélek erejével fölemelkedik a levegő űrt megtöltő bolygók égi hazájába, hogy szinaranyhoz hasonló szellemkincscsel gazdagítsa az emberiséget, A mélységben és magasságban az isteni erő van vele. A tudás utjainak meredeklein ő úgy aláhullhat, mint a fémbányász, tehát imádkozni kell!

A lelkésznek az evangéliumi igazságok kiaknázhataása végett le kell szállni mélyen a józan eszmék birodalmába s az ebből meritett hit erejével fel kell ismét emelkedni a világűr végtelenjébe, mert csak így ismerheti és ismertetheti meg Istenét. Az utat erre is, arra is a hit csillagfénye mutatja meg, diszt, ékességét a tudásnak semmi egyéb nem adhat, mint az ima, tehát imádkozni kell.

A földmivelő mélyre ereszti ekéjét, hogy termékeny talajt hozzon a felszínre. Az elvetendő magvaknak sokszorosító bányanyaga a föld. Erőt a szántóvetőnek, csiraképességet a magnak, védelmet a fejlődő vetésnek ki ad? Mindezekért imádkozni kell.

Ugy tetszik, ékesebb a tudós munkája, magával ragadóbb a lelkész ténykedése, gazdagabb a földműves terménye, szebb az iparos készitmánye, kedvesebb az ifju rozsás üde színe, biztosabb az agg járása, igazságosabb a bíró ítélete, maradandóbb a tanító magyarázata, ha mindeniknek a vallás az alapja, s hogy ez lehessen és legyen, azért imádkozni kell.

Ne bizzuk hát az imádkozást csak a szegényekre, a szükkölködőkre, az árvákra és özvegyekre, hanem ha azt akarjuk, hogy erény, becsület, tisztaság, igazság, ártatlanság bennünk fejlődjenek s a buzgóság nevedekjék, imádkozzunk, mert ezekért imádkoznunk kell!

M. M.

Nagyapám halálára.

Zúgnak a harangok valahol nagy messze,
Valahol nagy messze, mégis a szívembe'
Fájó érzés támad . . .
Valami erős kéz a szívembe csapott.
Temetnek, temetnek egy jó öreg papot,
Az én nagyapámat.

Zúgnak a harangok, szólnak a harangok,
Sötét mély bánatot fejez ki a hangjok,
S az a komor ének.
Mintha nem is éppen kilenczvennégy évet,
Mintha valami szép multat temetnének,
Multat temetnének. . . .

Mintha visszasírnák azt a félszázadot,
Mit a jó öreg pap csöndben kapálgatott
Az úr szőlőjében.
Mintha visszasírnák azt a nemzedéket,
Mely a pokollal is viadalra lépett.
Valamikor régen. . . .

Szegény jó nagyapó; mindég irigyeltem,
Mindig visszavágyott, úgy vágyott a lelkem
A te szép idődbe.
Mit ha felidéznek, mit ha visszasírnak,
Kétszeres ereje van akkor a szónak;
Remeg a szív tőle.

Múlt idők vándora, a szemed jól látott?
Ismerted-e te most ezt az új világot,
Bár csak úgy nagyjában?
Hol talált megnyugvást tépelődő lelked,
Hogyha az emberek szívét jól ismerted,
Ebben a világban? . . .

Hisz te boldog voltál, te igaznak láttad
Azt a bűvös álmot, miért e világnak
Minden küzdködése!
Mutasd meg, hogy hol van, beszéld el csak szépen;
S kétszeres erővel, millió veszélyben
Viaskodunk érte!

Beszélj! Nem szólsz? Beszélj, üzd el azt az árnyat,
A mi a szívünkben mindig újra támad!
Beszélj, beszélj, kérlek!
Hallod, szól a harang! Felzúg az orgona!
Hallod, zeng az ének! Ott, ott a templomba!
Ma kell még beszélned! . . .

Beszélj! Oh de mégse; tudom a titkodad!
Pap voltál, föllelted a boldogságodat
Öreg bibliádban!
Annyi lemondás, hit, annyi igaz eszme,
Annyi igaz ember van ott eltemetve
Mindenik sorában.

Olvastad, átélted, kibeszélted szépen.
Szavad életre kelt a hívők szívében,
S gyökeret vert mélyen.
Te láttál még erős, törhetetlen hitet,
Erős meggyőződést, igaz embereket —
Valamikor régen. . . .

Főitámadást láttál, hallottál szent hangot,
Mely mint tőr csapása, úgy belenyílatott
Rabságba, sötétbe!
A szabadság dalát milliók szavában,
Ágyudörrenéssel egy harmoniában
Fölsírni az égre!

Aztán apa voltál; s az idő nem tágít,
Karodon ringattad kicsiny unokáid,
Ujra gyermek lettél. . . .
A múlt szép mezőin bolyongott a lelked,
Csak virágít láttad, — a tövist feledted, —
S azon elmerengtél.

Boldog voltál mindig: ez a boldogságod!
Oh legyen ily boldog odalent az álmod!
Ne gondolj a földre!
Ne halld, mit a szellő regélget a hegynek!
Ne halld, mit a lombok visszafelelgetnek!
Lelked fájna tőle!

Nincs már meggyőződés: ez csak ósdi álom!
Hit, haza, szabadság, szeretet, csak lim, lom!

Ki törődnek véle?
Minek tartogatnók ezeket veszélyre? . . .
Ki, ki a piacra! Ki ad többet érte!? . . .
Ki ad többet érte! . . .

Zúgnak a harangok, valahol nagy messze,
Valahol nagy messze, mégis a szívembc'
Fájó érzés támad . . .
Valami erős kéz a szívembe csapott.
Temetnek, temetnek, egy jó öreg papot,
Az én nagyapámat.

Zúgnak a harangok, szólnak a harangok,
Sötét, mély bánatot fejez ki a hangjok,
S az a komor ének,
Mintha nem is éppen kilenczvennégy évet,
Mintha valami szép múltat temetnének,
Múltat temetnének. . . . .

Budapest.

Árkosi Ferenczi Kálmán.

Székely telepítés és még valami.

Gondolom, hogy az U. K. olvasóit is érdekli a telepítés kérdése, a mely a mult hetekben volt napirenden a sajtóban, de ismét elaludni látszik Tán megtalálták a kulcsot? Nem igen hiszem. A székelyeket is emlegették! Kitelepíteni való székely ez idő szerint nincsen és pedig azért, mert azok a székelyek, a kik ugyszólva beválnának, azok itt a Székelyföldön is megélnék, tehát nem cserélnék helyet. Ezek itt is nemzeti missiót teljesítenek. A kik pedig elmennének, azok sem anyagi, sem erkölcsi garantiát nem nyújtanak arra, hogy hasznos telepítvényesek lehessenek. A székelylyel a nemzeti tőkét ez uton nem vélem gyarapíthatónak.

A székelyt, ezt a nagybecsű nemzeti anyagot, a Székelyföldön kell erőssé tenni, culturailag, anyagilag és erkölcsileg. Itt most napról-napra pusztul, szegényedik. A termőföld szűk itt ugyan, de nem oly szűk, hogy még több székely meg ne élhetne rajta, csak munkát kell neki adni s megtanítani arra, hogy a munka eredményét, a pénzt, a vagyont okszerűen használja. Az őseiről öröklött birtokot elpusztítani nagy nemzeti bűnnek tartsa!

Minél több pénztár legyen, hogy könnyen kölcsönt lehessen kapni! hangoztatják sokan, indokolván azzal, hogy az uzsorások körmei közül szabaduljanak. De a kik ezt elég radikális

eszköznek tartják arra, hogy a helyzet javuljon, nagyon tévednek. Ezzel még nem sokat építenek. Miért? Azért, mert a székelységnek nagy része tudatlan a számiással való gazdálkodásra. Könnyen, könnyelműen belemegy az adósságos állapotba, a nélkül, hogy előre meggondolná a visszafizetés mikéntjét. Ezt láthatja főképpen az, a ki közöttük él. Bizonyíthatják a számtalan árverezések, koldusbotra jutások és hogy számos székely családból, mely vagyonos volt, leszen napszámos. Már pedig a vagyoni bukással igen gyakran karöltve jár az erkölcsi romlottság is. A pénztárak ennek nem okai, de oka a tömeg *gazdasági tudatlansága* és a takarékoság iránti érzékének a hiánya. A vagyon mellé, hogy el ne olvadjon, ész kell; így a pénztárak mellé értelmes, szorgalmas és takarékos nép.

Vannak kulturális intézetei a Székelyföldnek s ezek haszonnal működnek, elismerem, de ipara szegény, gazdaság-folytatása nem elég eredményes. Mi lehet az oka? Nem volna tán elég ügyes a székely? Nem mondhatni! Minden jóra való képesség meg van benne, de nincsen kellőleg kifejlődve. Ezeket ki kell fejteni; mintákat, példákat kell eleibe állítani. A jó példa a leghatalmasabb törvény. Munkára szoktatni s az igyekezetet, jó akaratot méltányolni, sőt jutalmazni és mindenek felett *jó közgazgatást* teremteni részökre. Ez főkéllék. Ez úton boldogul s az így anyagilag és erkölcsileg megerősödött székelység adhat aztén becses anyagot a telepítésre, nem pedig munkátlan, léha, tunya tömeget, a mely csak fogyaszt, de nem produkál egyebet a romlottságnál

Bátor valék e pár gondolatot közölni a Szerkesztő urral. Lehet, hogy némelyek mosolyogni fognak felette. Azok mondanak jobbat, okosabbat.

Egy öreg székely.

Az ifjuság köréből.

Az ifjuság.

„Lesz-e gyümölcs a fán, melynek nincs virága?”

Mit ér a legszebb vallás, a melynek nincs ideálja?

Szép-e az olyan dal, a mely nem hat az ifjuságra?

Fölteszem mind ezt a kérdést és megtoldom még sok ilyenvel és végül azt mondom, nem számíthat jövőre az olyan vallás, a mely nem tud hatni az ifjuságra.

Magam elébe képzelem azt a hatalmas sereget, a melynek száma 20.000 lélekre becsülhető. Ott látom azokat a parányi kis jószágokat, a kik oldalukon hurezolják a nagy fekete táblát

föl az iskolába. Látom, mint vásik ki kezükből egyik könyv a másik után. Tanulnak, okosodnak, tisztul látásuk, világosodik elméjük. Ugy serdülnek, úgy nagyosodnak, maholnap ember lesz belőlük! Elröpül 20 év és lám új nemzedék állott elé, új kezekben az író toll, az ekevas. Új lelkésze van az egyházközségnek, új gondnoka a körnek, új ember csaknem minden helyen.

Az idő oly gyors és a miatt olyan rövid. A gyermek alig kezd nőni s már ember lett belőle! Csak hamar melléjük, utánok ti mindnyájan, a kik élni akartok ezután is, mert az elröpül, ez meg kinő kezetek alól.

Egy kicsiny család, az unitárius egyház képe lebeg szemem előtt. Látom őt otthon, már avult hajlékában, látom az élet téerein szétszórva a küzdelmes nagy munkára és nekem úgy tetszik, hogy a tagok oszlanak szét, szállongnak el messze, s némelyik tán vissza sem tér, haza sem gondol soha! Miért is, hiszen a gyermekévek emlékein kívül semmit sem vitt magával, s azok is már foszlanak szét, halványulnak el, mint ama torony képe, a mely régen elmaradtott tőlük s beleveszett a távolság ködébe.

Nem fáj-e nektek szülők, testvérek, nem fáj-e ennek a bús képnek látása? Nem fog-e el a nyugtalanság a jövő bizonytalansága miatt te unitárius egyház? Mi lenne, ha ez a huszezer valahogy észrevétlenül, vagy gondatlanságod miatt egyszer csak leomlana kebeledről és te ott maradnál gyermek nélkül?

De ne fessünk tulzó színekkel! Vegyük higgadtan fontolóra a helyzetünket. Gondoljuk meg, hogy az unitárius egyház jövője egészen attól függ, mennyire tudjuk lelkébe csepegtetni gyermekeinknek vallásunk szeretetét. Attól függ, mennyire jönnek tudatára annak, hogy e vallás igazságos és szeretete nélkül nem teljes emberek, szívök nem egész, elméjük nem elég világos.

Valóban nem lehet elég érthetően és eléggé érezhetően szívére kötni az unitárius egyház minden tagjának, hogy a gyermekek és ifjak vallásos neveléséért áldozzon többet, tegyen sokat, tegyen meg mindent. Jó vallásos nevelést az iskolába! Jó vasárnapi iskolát minden egyházba, önképző, ének- és olvasó társaságot minden helyre, a hol van legalább 10—12 ifju.

Az egyház mély hálája illeti meg azt a lelkészt, tanítót

és egyháztagot, a ki ebben az irányban csak egyetlen lépést is tesz előre.

Az egyház meleg rokonszenve, bizalma és buzdítása kísérfje azt a mozgalmat, a melyet a kolozsvári unitárius ifjuság új, nemes elhatározással kezdeményezett a közelmult napokban, azzal, hogy *ifjusági kört* alakított és belépett a Dávid Ferencz Egylet körébe. Nem kis dolog ez, hanem nagy és messze kiható. A jövőnk legfőbb érdeke, mert hisz a mozgatók, az alkotók az unitárius egyház jövő intelligenciája és jövő vezetői indították. Mi üdvözöljük ifjainkat és kívánjuk, hogy koronázza siker elhatározásukat!

Óhajtjuk, hogy a Kolozsvárt levő száznál több végzett ifju unitárius ember a D. F. E ifjusági körébe vonja be az országban szétszórt, tanuló, pályájáért küzdő, de jobbára magukra hagyott ifjakat. Legyen köztetek egy szent szövetség, mely táplálja szivetekben a felebaráti és hazafi szeretetet, a nemes érzést, a vallásos buzgóságot.

Üdvözöljük a kolozsvári ifjuságot! Üdvözölje őket mindenki, a ki a jövő reményét táplálja!

Boros György.

Utra való.

(Boros György barátomnak.)

Itt csak a vasút éles füttye,
Majd a hajó harangja szól,
Mely téged innen messzi földre
Szólít hazád határiról;
Hú s jó lelkek bocsátnak útra,
Búcsú szavunk egy-egy ima.
Menj, szedj és fűzz még több virágot
Hited, lelked oltárira —
Növelve lelki bátorságod!

Tengerre szállsz. Hullám, vihar, vész,
Jó ismerősid már neked
Hited, amaz erős hit — megtart
Téged is a *vizek* felett

Egy szép, nagy gondolat, egy *Eszme*,
— Mint *kelet* napja az egen —
Kisér útadon égi fénynyel,
Nyugotra el — túl tengeren —
Mindnyájunk hő üdvözlétével!

Igaz *testvériség* a *Hitben* . . .
Más nyelv, de lélekben *egyek*;
Mi eget összeköt a földdel:
A *Hit* az és a *Szeretet*.
E hitnek, e nagy, szent eszmének
Légy te is *ott* apostola . . .
Kél vagy nyugszik napunk, e jelben
Le nem áldozhatik soha . . .
Óvé az ég fény -- s dördületben!

Murányi Farkas Sándor.

Üdvözllet a D. F. E. elnökének.

Méltóságos Báró Ur!

Szeretve Tisztelt Elnökünk!

Az Udvarhelykörü Dávid Ferencz Fiók Egyletnek folyó hó 14-én Hom.-Szt.-Pálon tartott választmányi gyűlésében szóvá Méltóságodoak Kolozsvárt 1900. febr. 4-én tartott s az Unitárus Közlöny idei 3-ik számában megjelent nagybecsü felolvasása: Választmányunk egyhangu lelkesedéssel elhatározta, hogy Méltóságodat az említett felolvasásban is mutatott férfias őszinteségeért, tiszta keresztényies lelkületeért, örökbecsü gondolataiért, tántorithatetlen igazságérzeteért melegen üdvözöljük. Ha birnánk a gondolatok azon tisztaságával, a kifejezések azon szépségével, gazdagságával, a mely Méltóságod irodalmi munkásságát jellemzi, akkor talán méltó tolmácsolói lehetnénk annak a nagy tiszteletnek, őszinte ragaszkodásnak és erős bizalomnak, a melylyel Méltóságod iránt mindnyájan szivünk szerint viseltetünk. Így azonban meg kell elégednünk annak a kijelentésével, hogy a méltóságod által kibontott lobogó alá minden utógondolat nélkül igaz lelkesedéssel sorakozunk s ama zászló dicsőségeért legjobb tehetségünk szerint végig küzdeni fogunk.

Tartsa meg a mi jó Istenünk Méltóságodat fennkölt gondolkozásában, munkás szeretetében az emberi kor legvégső határáig s nagy hatalmával segítse magasztos eszményeinek

diadalra juttatásában, hogy eddig is oly közhasznú élete családnak, egyháznak és hazának dicsőségére szolgáljon.

Az Udvarhelyköri Dávid Ferencz Fiók Egylet választmányána H.-Szt.-Pálon 1900 márczius 14-én tartott gyűléséből Méltóságodnak alázatos szolgálai

Sándor Gergely
f. e. elnök.

Vári Albert
f. e. titkár.

A belső emberek nyugdíjintézetének reformja.

Miután a Congrua által az állam a lelkészek fizetését annyira javította, hogy a mig szolgálhatnak legalább családjuk fenntartásának eddig emésztő, súlyos gondja könnyebbé vált: alig van ez idő szerint megoldatlanul rájuk nézve fontosabb kérdés, mint nyugdíjintézetünknek korszerű reformja. Köszönet és hála azon nemes kebel iránt, melyben megszületett az a gondolat, hogy congruával kapcsolatban nyugdíjügyünk is javíttassék. Előttünk van a *reform tervezet*, melyet Boros Sándor nyugdíj int. pénztárnok ur, az ujjaalakítandó nyugd. int. alapjául készített. Mielőtt e tervezet az egyházkörök retortáin át az Egyházi Főtanács asztalára kerülnének s az alkotandó alapszabályok irányát ott megjelölnék, engedje meg a N. t. Szerkesztő ur, hogy vallásközönségünknek e fő-fő kérdése körüli véleményeinket, eszméinket e lapban elmondhassuk. — Én röviden megteszem.

A Tervezet matematikai oldalának részletes vizsgálatába, alább jelölendő elvemből kifolyólag, nem bocsátkozom; e tekintetben különben is lesz alkalmam az egyh. köröknek arra, hogy összhangzóan nyilatkozhassanak. Én most a Tervezet három sarkalatos elvét nézem a *humanitás* és *igazság* szempontjából. S *általánosságban* e nézponokról is csak gratulálni lehet e három irányelvnek, melyek szerint a) minden belső ember 40 évi szolgálat után utolsó évi teljes fizetését élvezze nyugdíjúl; b) e nyugdíj minden jelenleg működő s ezután belépő lelkészre kiterjesztendő; c) az évi illetékek a fizetés arányában növekednek; — *részleteiben* azonban sok szó fér hozzájuk. Nézzük csak: Vajjon, ha a humanitás a Tervezet statisztikai adataiból arra az igazságra jut, hogy 100 lelkész közül 24 éves korától (!) csak 48 tölti el a 40 évi szolgálati időt — és éri el a 65-ik életévet — nem elégelne-e meg 35 évi szolgálati időt a végre, hogy testi lelki erejét annyi emésztő szolgálat után többen élvezhessék azt a jól kiérdemelt nyugdíjat? Vajjon az igazsággal hogyan agyezik meg a Tervezet az az intézkedése, a mely 30 lelkészt, kik a 30 évi szolgálati időn túl vannak ugyan kizár

az új nyugd. int. keretéből — s mégis a tartaléktőke megte-
remtéséhez a 200 frt s 1900. január 1-től évi fizetésük 5 %-ának
évi illetékül való befizetésre kötelezze? Hát vajjon a humanitás
nem megkívánja-e, hogy teljes munkaképtelenség esetén a lelkész
10 évi szolgálati időn belől is és a testi vagy szellemi fogyat-
kozásban levő árvák egész életökben bizonyos nyugellátásban
részesüljenek? Megszívlelendő, figyelemre méltó dolgok ezek.
Ugyanazért nézpontjaimról nyugd. intézetünk reformjánál figye-
lembe veendőknek ajánlom a következőket: a) 40 évi szolgálati
idő helyet 35 év bőven elég; b) kizárva a nyugd. intézetből
ne legyen senki, hanem az 5 % évi illetéken, a belépti s eiő-
léptetési díjon felül a 25 éves koron túl belépők kordiját is
fizessenek; c) teljes munkaképtelenség esetén a lelkész minden
esetben nyugellátásra igényt tarthasson; d) testi vagy szellemi
fogyatkozásban lévő árvák nyugdíjukat éltek végéig élvezzék.
A részletek természetesen e főelvek szerint alakítandók át.

A mi pedig a matematikai alapot s a lehetőségeket illeti,
a belső emberek — in specie a lelkészek — nyugd. intézetének
ügye — az igazság és humanitás elvénél fogva egész vallás-
közönségünk ügye lévén — erről gondolkozni, azt megterem-
teni vallásközönségünk egyetemének jól felfogott érdeke, szent
kötelessége. Mi tehetségünk szerint szolgálunk, az egyház oltá-
rára tesszük áldozatul egész életünket, ha az állam fizetésünk
javításáról gondolkodott, szolgálatunk elismerésül talán nyug-
díjgyűnknek méltó megoldását az Egyháztól reményelhetjük!

Tarcsafalván, 1900. márcz. 27.

Ürmösi Sándor
lelkész.

Szerkesztő Ur!

Előre is bocsánatot kérek, hogy igénytelen soraímmal bá-
torkodom becses lapjában ez egyszer helyet foglalni. Márczius
14-ike egy igen kedves nap volt reám nézve, a me unyiben a
„Keresztúrköri Dávid Ferencz fiók Egylet“ gyűlésén voltam
Gagyban. S mint máskor, a mióta tagja vagyok az egyletnek,
ügy most is elmulaszthatlan kötelességemnek tartottam meg-
jelenni, magammal vive igen jó barátnőmet. (Ki ez alka-
lommal tagja is lett az egyletnek). A gyűlés elég népes volt,
bár egész nap hullott a hó; csak egyet sajnáltam, t. i., hogy
oly kevesen képviseltük a nőnemet.

Nem szólok az ünnepély lefolyásáról, mert az úgy gondolom, avatot kezek által meg lesz írva, csak azon csodálkozásomat akarom kifejezni, hogy miért nem vesznek többen részt a nők közül az ilyen összejöveteleken, teszem fel a papuék és tanítónék?

Ugy gondolom, hogy az egyletnek ez a munkássága inkább a nép vallásos és erkölcsös életére igyekszik befolyással lenni, azt fejleszteni — tehát egyaránt van nőkért és férfiakért. Már pedig az asszony nép sokkal szivesebben veszen részt az ilyen ünnepélyeken, ha látja, hogy útmutatói a papuék és tanítónék is jelen vannak. S aztán ez a mindennapi élet, a család oly sok kötelességet, mondhatni terhet ró egy nőre, anyára s a mellett itt falun igen gyakran a szellemi szórakozás hiánya, hogy talán nem tévedek, ha azt állítom, hogy egy ilyen felolvasó gyűlés valóságos ujjá születés lenne minden nőre nézve.

A rendesen szivet-lelket felemelő, átható templomi szónoklat, a mely az emberben a reménységet, a jó diadalában vetett hitet, a szeretet melegét, a közös jóratörekvés erejét fejleszti, erősíti; továbbá az isteni tiszteletet kiegészítő ének, mely magával ragadja érzelmünk világát, fogékonyá tesz a magasztos, főséges iránt s megnyugtatólag hat egész lényünkre s aztán az ezt követő minden szépet, erkölcsöt nemesítő, hitet megerősítő felolvasások, szavaltatok olyan benyomásokkal töltik el lelkünket, hogy bizony-bizony bármely asszony elhagyhatná egy napra szűkebb otthonát és részt vehetne e jogosan megillető tágabb otthonunkban, összejöveteleinkben. S végül milyen kedvesek, szórakoztatók az ilyen gyűlések utáni közös ebédeknél folytatott beszélgetések, eszmecserék, elmés és mulattató pohárköszöntők is, melyek hatása szintén odairányul, hogy az ember szívében, lelkében egészen felfrissülve tér haza, sokan talán éppen azon gondolattal és elhatározással, mint én, hogy a jövő gyűlésre is elmegyek, ha az Isten velem lesz.

Tehát tisztelt barátókkal együtt a viszontlátásra kedves tiszteletes és tanítóné asszonyok, kisasszonyok! A kedves találkozón!

Máthé Juliska.

Az E. K. Tanácsból.

Az E. K. Tanács április 11-én d. u. 3 órakor a püspök és Daniel Gábor főgondnok ur elnöklété alatt ülést tartott. Jelen voltak: Báró Petrichevich Horváth Kálmán, Fekete Gábor, Kozma Ferencz, Csegezi Mihály, Derzsi Károly, Gyulay László, Gyulay Árpád, Kovács János, Dr. Gál Kelemen, Dézsi Mihály, Gyöngyössy

Béla, Boros György, Zsákó István, Orbók Ferencz, Mikó Imre, Boros Sándor, Molnár Sándor, Benkő Mihály, Gál Jenő. A megnyitás után a titkári jelentés számolt be a márcz. 14-től ápr. 11-ig elnökileg elintézett ügyekről. Ezek között fontosabb az, hogy lelkészi államsegélyben 71.379 k. 01 fillér utaltatott ki s a nyárád gálfalvi tanító fizetése kiegészítettet 800 k.-ra. A jelentés tudomásul vétetett. A torda-aranyoskőri esperesi vizsgálószék jegyzőkönyvéből sajnosan tűnt ki, hogy a vizsgálószék csak egy községben tartott istentiszteletet, vasárnapi vallásoktatás csak szórványosan történik, a számadásokban a kiadási tételek nincsenek részletezve, a vizsgálószék építkezési engedélyeket ad jogtalanul, az egyházi épületek nincsenek mindenütt biztosítva, sok a hátralék a belső emberi nyugdíjilletményekből, az E. K. T. mult évi rendelkezéseire nincsenek figyelemmel, azok nincsenek végrehajtva. Az egyházkör összes pénzvagyona 159.980¹² frt. A hiányok elenyésztetésére a rendelkezések és utasítások megtétettek. A sz.-kereszturi gymnasium 1899. évi számadása elfogadtatott, az államsegélyről szóló rész fölterjesztetik a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz. A collegium építése ügyében az építkezési engedély megadott, a határvonalak véglegesen megállapítottak, az építési szerződések (12 drb.) megkötöttek, jóváhagyattak s a kellő biztosítékokkal a vasszekrénybe helyeztetek. A vasmunka vállalkozójának a kereseti összeg kiutalványoztatott. A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr elfogadta még a mult évben felterjesztett törlesztési tervezetet a 210 ezer kor. építési államsegélyről, az első részlet 1900. jan. 1-től már ki is utaltatott. Az építés állandó ellenőrzésére havi 115 frt díj mellett felfogadtatott Szöllősi Ferencz. Az építettő bizottság javaslata, hogy az eredeti tervtől eltérően a pinczelakás falazata vegyes anyag helyett téglából rakassék, elfogadtatott s a költségtöbblet utalványoztatott. Az építettő bizottság felhatalmazást kapott, hogy a költségvetés keretén belül más szükséges változtatásokat is tehessen. — A kereszturi tanárok fizetés-emelkedése után a nyugdíjilletéket az országos tanári nyugdíjintézetbe a V. és K. M. kirotta. — A Kovács Dénes-féle alapítványból 1000 frt kamatjának fele része ösztöndíjakra, másik fele a kórház javára használtatik fel. A Mártonffy Gergelyné — Koncz Juliánna alapítvány kamatai a papnövendékek egyetemi tandíjai fedezésére vétettek. Már ismételtlen megtörtént, hogy az ifjúságot általánosan illető ösztöndíjak a papnövendékek részére foglaltattak le. Boros György amerikai követnek megbízó levél és utasítás adatott, uti költségei kiutalványoztattak. A toroczkói Koncz alapítvány kamata egy Toroczkón tanuló papi árva segélyezésére fordittatik taneszközök beszerzésére a Berde Mózsá toroczkói 300 frt alapítványa
% is. Medeséri iskola iskolája államosítására a szerződés jóváha-

gyatott. A kolozsvári tanárok fokozatos fizetési osztályokba osztattak ugyan, de felemelt fizetésük nem utaltatott. Szováthon énekvezéri lakás építése engedélyeztetett. A tordai iskola haszonbéri, az abástalvi egyház. vásári szerződése jóváhagyatott. Dévaványai kölcsönügy elintéztetett. Kendői l. egyházközség kepéje ideiglenesen megváltatott. Kászoni énekvezér fizetés ügye elintéztetett. Ferenczi József nyugdíja beszünttetett. Simó Jánosnének özv. segély utaltatott. Mező-Örményesre a lelkészi beszolgálás ügye rendeztetett Alamorra ököristáló építése engedélyeztetett.

Á keresztúri lelkészkör.

Tisztelt Szerkesztő Ur!

A keresztúri egyházkörben a lelkészi munkálkodásnak megnyílt amaz új mezője, melynek kapuján ez a felirat áll: *Unitárius vidéki lelkészkör*, Még 1896-ban elhangzott az első buzdítás a lelkészkörök megalakítására; közöltetett egy alapszabály tervezet, egyebek mellett a *lelkészek között a barátságos és bizalmas kartársi szellem ápolására* irányuló célja oly szép s annyira megfelel a testületi élet legnemesebb érdekeinek, hogy már csak ez is indokoltá tenné a *lelkészkör* megalakítását. Már hogy mégis három esztendő kellett ennek a gyümölcsnek érlelésére, annak okát egyfelől némi tájékoztatatlanság mellett talán ebben a tartózkodásban is lehet keresni, a melyet az ember, új célok, új eszközök iránt egyelőre mutatni szokott. Mindamellett is azonban közöttünk az a meggyőződés állt, hogy a *lelkészkörre* szükség van s különösen a kik a *gagy-nyikomenti papi önképzőkör* kedves emlékeivel bírnak, óhajtottuk nagyon, hogy ismét egy ilyen szellemű testületben egyesítsük erőnket a kartársi jóakarattal.

Az 1899. év márcziusában tartott rendkívüli közgyűlés a lelkészkör megalakításának szükségét kimondván, Sándor Áron lelkész társunk elnöklete alatt kinevezett bizottságra ruházta az előkészítés fontos tisztét. Ez a bizottság már áprilisben elkészítette a *vidéki lelkészkörnek* alapszabályait, melyeket az 1900. év januárjában tartott alakuló gyűlés elfogadott s ezeknek rendelkezései szerint ugyanakkor megválasztotta tisztviselőit: *Elnöknek*: Raffaj Domokos esperest, *alelnöknek*: Sándor Áron, *jegyzőnek*: Györfi Ferencz, *pénztárnoknak*: Gábor Albert lelkészeket és *könyvtárnoknak*: Papp Mózes Gymn. tanár urat, Ez a tisztikar, mint választmány, már februárban gyűlést tartott s az alapszabályok felsőbb megerősítésére és a lelkészköri munkálkodás megkezdésére alapos intézkedései nyomán márczius 19-én meg lehetett kezdeni az első rendes gyűlést. Örömmel mondhatom, hogy éppen kedvünk szerint való kezdet volt ez. Nagyrabecsült elnökünk saját házához

hívta meg ezt az első gyűlést, ezen szép ténynyel mutatva reá a kartársi szellem ápolásának óhajtására, szükségességére és módjára is; hirdetve azt, hogy ez igét ne csak ajkainkon, hanem ékesítsük vele a gyakorlati életet s édesítsük meg az együtt létel óráit. A milyen jól esett nekünk az elnöktől látni ezt az első lépést, éppen olyan jól esett látni az irányt is, melyet megjelölt az Unitárius Közlönyben közlés végett ide mellékelte kedves megnyitó beszédében. A *hivatás öntudatára*, a *munkára* és *őszinteségre* buzdítás szép szavai mindenikünkre nagy hatást gyakoroltak s mi lelkes éljenzéssel feleltünk vissza. És méltán, mert a ki némi egészségi fogyatékoság tekintetbe vétele nélkül egy ilyen nagy egyházkör esperesi munkája mellé számban és egyebekben is nem jelentéktelen lelkéskarnak lelkésköri vezetését is magára vállalja s e vállalkozásban szóval és tettel is előljár, az méltó arra, hogy éljen; mert habár ő a munkásságban való pontosságával, a rendtartásban nyilvánuló okos erélyével azt hirdeti is, hogy *ő élete sem drága neki, csak hogy elvégezze a szolgálatot*, mi meg azt hirdetjük, hogy *az ő élete drága nekünk* s ezt megtartani, ezt birni, ebből még sok hasznót nyerni teljes lélekkel s őszintén érző szívvel óhajtjuk.

Az elnöki megnyitó után Ürmösi Sándor felolvasása következett *a belső emberi nyugdíj tervezetről*. Természetes, hogy ez a bőrünkbe járó thema önmagában és a felolvasással mutatott komoly tanulmánynál fogva is érdekes részét képezte a tárgysorozatnak s időszerű alkalmat nyújt arra, hogy a messzibb jövő képehez színeket válogassunk vagy képzeljünk mi is. Vajha a hivatott kezek úgy festenek meg ezt a képet, hogy ne kellene fekete keretbe foglaltatni vagy gyász fátyollal borítani le, hanem a késő munkák is háládatos érzéssel néznének reá s látásánál imára nyílnának ajkaik.

Aztán következett az elnök ur részéről egy vita tétel a gyakorlati papság köréből és tanulságára. Ezen s hasonló vitatételek valóban nemcsak sok tájékoztatást adnak, hanem az egyöntetűség megvalósítására is befolyással lesznek. Nem tudom, hogy tudományoskodásunkkal mennyire fogjuk emelni a theologiai vagy philosophiai színvonalat a lelkésköri munkásság útján, de hiszem azt, hogy a gyakorlati életből vett vitatételek nagyban elősegítik a papságnak amaz iskolázását, mely a helyes népvezérlethez szükséges; ebben pedig a theologia és philosophia sokszor kevesebbé találják el a szeg fejét, mint a jó érzék, a helyes modor és megfélelő erély. Ezek után némely keblü ügyek nyertek elintézését, melyek közt utolsó, de nem utolsó érdekű volt a lelkéskör meghívása a következő gyűlésre Ürmösi Sándor kartárs által saját házához.

Ezen első gyűlés munkásságát egy pompás óra fejezte be,

az esperesi család által adott közebéden. Ennek a jelentősége, hogy ebben a háziasságban áll, a mely a magyar asztalt jellemzi; ebben a kedves bizalmasságban, melyet más nem az esperes, hanem a collega tekint a collegákat s közeledik hozzájuk és ebben a megbecsülhetetlen odaadásban, a melylyel a papné és papleány azonosítja akaratát, jóságát és célját a pap, a házigazda, a collega akaratával, jóságával és céljával. Én az ilyen tényekben a lépéseket látom amaz új szövetségi idő felé, melyben a magyar unitárius papság összeforr, egy erős védoszlop lesz; meg bírja az élet és a körülmények ostromait. Vajha úgy lenne!

Szent-Mihály, 1900 április 12.

Györfi Ferencz
lelkészsköri jegyző.

A szerkesztő szava.

Az Unitárius Közlöny olvasóitól néhány hónapra búcsút veszek. Az Északamerikai Egyesült Államok unitáriusait látogatom meg az E. K. Tanács nagybecsű megbizásából. A rendkívüli nagy távolság, a tenger hosszú, bizonytalan útja és még sok közelebb álló dolog nagy aggodalommal tölt el s valóban mondom, hogy az is érzékenyen hat rám, hogy e kis lap olvasóitól tizenhárom év elatt most először válok meg, de mindezekkel szemben erőt, bátorságot és lelkesedést kölcsönöz az a gondolat, hogy egy új világ, ifju, erőteljes, rendkívül munkás, merész és találékony népét s abban a mi unitárius testvéreinket fogom megtalálni. Nem lelkesítő-e egy lelkésznek, hogy szívhatja azt a levegőt, a mely a jelen száz év egyik legnagyobb emberbarátja, a Chenning Ellery Vilmos szívét táplálta. Mikor és hol nyerhetjük meg a szent lélek kitöltését, ha nem egy olyan gyűlésen, a melyen a világ minden részéből összegyűlt buzgó apostolok mondanak lelkesítő beszédeket!

De nemcsak a remény, hanem az emlékezet is lelkesedéssel tölt el, hiszen nekem oly sok alkalmam volt tapasztalni a magyar unitárius egyház tagjainak áldozatkész, buzgó és kitartó lelkesedését. Én jó hirt viszek innen, mert ha itt-ott látszik is felettünk egy-egy borongó felleg, de másutt és a legtöbb helyen ott kéklik a tiszta ég, ott süt a fényes nap, a melynek melegítő sugarai széteszlatják azt, a mi csak köd és pára. Én bizalommal vagyok eltelve. Kinek volna oka csüggedésre!?

Az egyleti életnek is van egy kis sötét fellege, A tagok hátralék tartozása. Ez is elosztható. Ezért egy nagyon komoly kéresem van a Dávid Ferencz Egylet tagjaihoz és e lap azon

olvasóihoz, a kiknek a lappal szemben tartozásaik vannak: embereljék meg magukat, tisztázzák tartozásaikat, hiszen az egyleti tagságnak csak egy van értéke, ha a tagdíjat, azt az egy frtot megadjuk. Csaknem 1500 a tagok száma s az 1900 évben még nem fizetett 200. Ez így, nincsen rendjén. Vajha az őszi gyűlésre ne lenne hátralék! Én olvasóim buzgóságára támaszkodom és kérem, ne engedjék, hogy megcsalatozzam

Az Unitárius Közlönybe szánt közlemények május 1-től kezdve Gálfi Lőrincz pénztárnok urhoz küldendők, ki a lap szerkesztését Dr. Gál Kelemen tanár urral együtt távollétem idejére szives volt magára vállalni.

Fogadják kedves olvasók a szerkesztő szives búcsú köszöntését az ismételtségig

Boros György.

Régi dolgok.

Jótékonycélú előadás, a helybeli unitárius leányiskola belső fölszerelésére. *Szerdahelyi* Kálmán úr, a pesti nemzeti színház elsőrangú tagja, mint vendég. Rendkívüli bérlétszűnet. Kolozsvárt, a nemzeti színházban, ma szerdán márczius 15, 1865. Több műkedvelő úr és úrhölgy, ugy a fennirt művészvendég közreműködésével: *Nagy ének- és zenészeti akadémia* két szakaszban *Első szakasz*: az elkényeztetett férj. Itt még nem adott új „Tréfa“ 1 felvonásban, írta Thiboust, fordította *Szerdahelyi* Kálmán. Személyek: Clapier Hippolit *Szerdahelyi* úr. Cesarine, neje *Szabó* Pepi k. a. A Tréfa előtt Verdi Nabucodonozor czimű dalművének nyitányát, utána Erkel Ferencz egy magyar dallam felett *Vadászkürtre* irt változatait előadja a cs. kir. katonai zenekar. *Második szakasz*: 1. Oberon, nyitány Weber K. M.-tól, előadják a helybeli házi zenekar tagjai. 2. Kettős-dal, Belizár czimű dalműből Donizettitől, éneklik *Ferenczi* Berta k. a és *Molnár* Sándor úr. 3. Olaszhon köszönete Magyarhonhoz, Suppé Ferencztől, két hegedüre zongora kísérettel, eladják: *Mátéfi* Károly és *Boér* Gergely urak. 4. Népdal, éneкли *Odri* Lehel úr. 5. Sobri-dal. Nagy ábránd zongorára, Willmerstől, előadja *Klein* Frigyesné urnő. 6. Nagy karének Erzsébet czimű dalműből, Erkel F.-tól, *Stöger* Béla úr vezénylete alatt, több műkedvelő úr és nő által. *Szerdahelyi* Kálmán úr s a többi műkedvelő úr és úrhölgy a jótékony czél iránti tekintetből sziveskednek az előadásban résztvenni; ugy a cs. kir. katonai zenekar is az ezredes úr szívesességéből díj nélkül működik közre.

Vadrózsák a székelyföldről.

— Gyűjtögetik, kik nem félnek a tövistől. —

V. csokor.

Az esperesi vizsgáló szék alkalmával egy atyafi megtámadta a lelkészt s ezt mondá: „Tudja meg, hogy nem Udvarhelyszéken van!” „Tudom! — szólta a lelkész — hanem a mint látom: marósszéken!”

Egy falusi körjegyző szemközt találja a korcsmából hazatérő iszákos székelyt, a ki a heti keresményét mind elkorhelykedve, ezt éneklé: „Eladjuk a gyepelöt, hámot, élünk egy kis jó világot!” „Ohó! — rákiált a jegyző — jöjjön kend csak be e házhoz, mert nagy baj van!” A székely meglepetve, gyorsan követé a jegyzőt s csak mikor már a szobában voltak kérde meg: „Hát mi baj van Tekintetes Ur?!“ „Nó hát az, hogy az utczán énekelni nem szabad s kend a törvényt áthágta.“ „Oh Tekintetes Ur! hiszen mások még a templomban is énekelnek, hát nekem az utczán sem szabad?“ „Menjen hát kend is a templomba s énekeljen ott!“ — fejezé be a jegyző.

Közli: Véző.

Látja rektor ur, — szól egy sirásó a hantolásnál — mi szegény emberek mindenkit csak halála után temetünk el, mégis némely gazdagok minket eleveuen szeretnének eltemetni

Biztatgatta az unitárius székelyt a plébános mondván: „Barátom, összeget kapsz, ha katolikus lész.“ „Az már nagy szó Tiszteletes Ur. — Erre ilyen hirtelen nem válaszolhatok. Kérek egy napi gondolkozási időt.“ Másnap így fogadta a plébános az atyafit: „No hát hogy állunk barátom?“ „Hát Tiszteendő ur, én úgy tapasztalom, hogy a cserében mindig rosszabb, a mi mellett *toldást* adnak. Én már csak megmaradok a magaméval.“

Közli: Isonék.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

Emléket Brassainak! A magyar tudományosság büszkeségének. Brassai Sámuelnek emléke a nagy közönség előtt állandó figyelem tárgya, a mit szépen igazolnak az alább közlendő adományok, melyek szerint a f. évben már befolyt 1180 kor. 82 fillér. Még sokan vannak, a kiktől a bizottság vár és bizonytalapni is fog adományokat.

A Brassai siremlék javára f. évi január 1-től április 18-ig a következő adományok folytak be: Rigó Anna Kolozsvár, 168 korona 40 fillér, Br. P. Horváth

Kálmán A.-Zsuk, 100 k., Budapest fő- és székváros, 100 k., Kolozsvár sz. kir. város, 100 k., Kővári László Kolozsvár, 50 k., Pécsi Takarékpénztár, 50 k., Debreczen sz. kir. város, 40 k., Torontál vármegye, 40 k., Hegedűs Sándor, 40 k., Tasnádi Takarékpénztár, 32 k. 30 f., Dr. Lánczy Gyula Budapest, 20 k., Gr. Béli Akos Kolozsvár, 20 k., Erd. Magyar Jelzálog Hitelbank, 20 k., Gálffy Zsigmond (unitárius főiskola) Kolozsvár, 20 k., Kolozsvármegyei Takarékpénztár, 20 k., Gyulai László Kolozsvár, 20 k. Győrffi Ferencz Szt.-Mihály, 16 k. 89 f., Réthi Lajos Déva, 16 k. Úrmössi Kálmán Szt.-Gericze, 15 k., 80 f., Lófi Áron Bölön 14 k., Egyed Ferencz H.-St-Pál, 13 k. 68 f., Boér Lajos Bözöd, 12 k., Végh Mihály Rava, 12 k., Péterfi Gyula Hódmezővásárhely 10 k. 90 f., Nagymihályi Takarékpénztár 10 k., Torda Takarékpénztár, 10 k., Székely Mihály Torda, 10 k., Bölöni Takarékpénztár, 10 k. Selmeczbánya város, 10 k., Baja város 10 k., Ráczevei Takarékpénztár. 10 k., Veszprémi Takarékpénztár, 10 k. Magyar Takarékpénztár Közp. Jelz. B., 10 k., Dr. Hermann Antal Kolozsvár, 10 k., Benzédy Gergely Kolozsvár, 10 k., Kecskemét városa 10 k., Kozma Ferencz Kolozsvár, 10 k., Sándor Mózes Sz.-Udvarhely 8 k., Marosvásárhely városa 7 k. 90 f., Megyei pénztár Rimaszombat, 7 k. 30 f., Máté Lajos Fistosváralja, 6 k. 16 f., Bod Péter N.-Szeben, 6 k., Tolnavármegye 5 k. 60 f., Sándor Áron Kadács, 5 k. 60 f., Bécsi Bizt. Intézet főügynöksége Kolozsvár, 5 k., Bécsi élet és járadék bizt. int. Kolozsvár, 5 k., Békéscsabai Takarékpénztár, 5 k., Szamosvölgyi Vasút R. T. 5 k., Sretvizier Lajos Budapest, 4 k., Berényi J. Zilah, 4 k., Dombi Géza Kőröspatak, 3 k. 40 f., Mezőgazdasági Takarékpénztár Karczag, 3 k. 29 f. Szatmári Gazd. és Iparbank, 3 k., Gál József H.-Recsenyéd, 2 k. 60 f., Mátéfi Ferencz Nagybánya, 2 k., Nagybányai Városi Takarékpénztár, 2 k., Kelemen Árpád Kaál, 2 k., Rimaszombati Takarékpénztár, 2 k., Szegei Keresk és Iparbank, 2 k., Czeglédi Népbank, 1 k., Barabás D. Hódmezővásárhely, 1 k., összesen 1180 kor. 82 fillér. A gyűjtés kezdete óta befolyt: 5612 kor. 12 fillér Kiadás: 261 kor. 20 fillér Az alap állaga: 5350 kor. 92 fillér. Elhelyezve: Mezőgazd. Bank és Takarékpénztár 3063. sz. b. k. 4996. k. 02 f. Kolozsvármegyei Bank és Takarékpénztár 2757. sz. b. k. 354 k. 90 fillér. együtt 5350 k. 92 f. Kolozsvárt, 1900. áprtl. 8. Merza Lajos.

— **Osztálytársak találkozása.** Az 1874-ben végzett osztálytársak f. év. május 5-re kitűzött találkozása a volt osztálytársak egybehangzó kívánsága értelmében el fog halasztatni a Mátyás szobor leleplezése napjára, a miről ezen a uton barátilag értesitem t. barátaimat, Kolozsvárt, 1900. ápril. 14. B o r o s György.

— **Unitáriusok panasza.** A Budapesti Hirlap írja: Az ultramontanizmus terjedése ellen panaszkozó protestánsok felszólalásaihoz most még az unitáriusok mellatlankodásai is csatlakoznak. Ennek a kicsiny, mert hiszen az 1890-iki népszámlálás szerint mindössze 61.000 lelket számláló felekezetnek szövívői azért szólalnak föl, hogy őket az evangélikus református és luteránus felekezetek nem akarják protestánsokul elismerni, sőt még keresztény voltukat is kétségbe vonják. Petrichovich Horváth Kálmán báró, az unitárius főgondnok a Dávid Ferencz egyesületben Kolozsvárt mondott beszédében bővebben foglalkozik felekezetének ezzel a sérelmével s míg egyrészt az ellentéteket elsimítani törekszik, másrésztől melegen szólal föl a hitnek igaz vallásosságnak ápolása érdekében. A napról-napra szaporodó ellentétek s a kítőrmi készülő harezok idejében kívánatos, hogy szavát minél többen vegyék szívükre.

— **A felekezeti surlódás a jó és békés székelyek közzé is kerd befészkelődni.** Egyik egyház községben hol tulsulyban vannak az unitáriusok, nagyon csekély számban a r. kath. és még csekélyebb az ev. ref. az iskolai gondnokságot ugy állították össze, hogy 2 unitárius 2 r. kath. tag és ev. ref. elnök lett. Ebből azután sok következett, mert az unitáriusokat kiszorították az iskolából termének közzélokra fölhasználásából, holott az iskolát az unitáriusok áldozatkészségéből épült. A jogsérelmeket lehet orvosoltatni, de a békességet zavarni

nem méltó keresztény emberekhez. Jelen esetben a zavart olyan oldalról indították, hól erősen szoktak dicselkedni „keresztény“ voltukkal. Reméljük nem lesz szükség többet is mondanunk!

— **Szentmihályi** tekintélyes egyházunk lelkes népe ez új századba olyan szép tettel viszi át a régebbi idők buzgóságát, hogy méltó a megörökítésre. A millenáris esztendő iskolai ünnepélyét a három iskola (kobátdemeterfalvi állami, benzédi közsegi, szentmihályi unitárius felekezeti) közösen tartotta meg a szentmihályi tanteremben. A presbyterialis tanácskozásban azt határoztuk, hogy az ünnepély tisztá jövedelmét harangalapra tesszük le, mert a magyar szabadság harcz dicső céljaira áldozott 622 fontos nagy haragnak (ez a 3-ik harang volt) hiánya maig sem pótoltatott ki. Az ünnepély minden tekintetben szépen sikerült. 17 fnt 80 krt jövedelmezett. Nem nagy összeg, de a lelki buzgóság forrása csakhamar egy nem remélt bőséges vízzel gazdagította. Élt akkor Szent-Mihályon egy Boldizsár Menyhárt nevű róm. kath. vallású férfiú, a ki rendes látogatója volt Istentiszteleteinknek, a ki mindig lelki testvériséget mutatott s minden eljárásával bizonyoságot tett jó gondolkozásáról. Ez a férfiú 1898-ban halála előtt 100 forintot rendelt a harangalapra. Az özvegy Csendőr Rebeka ev. ref. vallású nő a férj halála után csakhamar eleget tett a boldog emlékü hitves kegyes rendelkezésének. E tettek nyilván hirdetik, hogy vallásos istenfélelem nem a felekezetiességben, hanem a jó cselekedetek gyakorlásában áll. A jó ember az ő szívének jókin cséből hoz elő jókat. (Mt. 12. 35.) A következő vagis az esztendők nem voltak elég alkalmasok; várnunk kellett az adománygyűtéssel. 1899. év dúsán fizette népünk munkásságát. Deczember 28-án egy rendkívül népes közgyűlésen elérkezettnek véltem a tett idejét. Buzdító beszédet intéztem hiveimhez s egyszerű szavaimtól nem várt hatást értem el; nagy lelkesültséggel határozta meg a közgyűlés, hogy indítsunk gyűjtő ívet. Magam indultam meg a gyűjtő ívvel; házról-házra járva mindannyit felkerestem s fáradozásomat megáldotta az Ur! Egy nemes verseny folyt le szemeim előtt. Hat nap alatt alá volt írva Benzédben 222 kor. 40 fill., Szent-Mihályon 314 kor. 40 fill., Kobát-Demeterfalván 252 kor. 90 fill., összesen 789 kor. 70 fill. Ma tehát a korábbi alap gyümölcseivel van 1945 kor. 92 fill. harangalapunk. Ha itt nem közlöm a kegyes adakozók névsorát, annak az az oka, hogy ez a névsor bámulatos nagy. De nem hagyhatom említés nélkül azt, hogy még nap-számos is volt olyan, a ki 6 koronát adott, a birtokos hiveink közül többen adtak 8—15 koronát, sőt a boldog emlékü Boldizsár Menyhárt özvegye Csendőr Rebeka most is 20 korona kegyes adománnyal járult a szép célhoz. Soha sem kételkedtem a hitnek hegymozgató erejében; egyházunk ezt az erőt hirdette s hirdeti nekünk, de lám, nem kell a fényes példákért csak a multba néznünk; a jelen is ragyog ilyenekben s mikor már szinte belé kezdette élni magát a mai világ abba a meggyőződésbe, hogy a hitért, vallásért, Istenért való áldozatkészséget elfojtotta az új kornak anyagiás iránya és büszke vagyok arra, hogy egyházam hiveinek nemes áldozattételére mutathat mondhatom: a hit öröklő tájaira talán köd borul is, ez még num éj; csak bár egy fényes sugár gyuljon ki, az egész látóhatár felderül; a szívhez ma is van ut s ha szélen talán sok hozót is növesztett az újabb kor, csak félre kell hajtogatni ezeket s menten jó nyomon vagyunk. Áldja meg az Isten őket egyen-egyen s az ifjabb nemzedéke is átláthatva, az Isten országának terjesztésében így lehessünk mi — az apostol szerint — egyútt munkálkodó szolgák.

Szent-Mihály, 1900. febr. Győrfi gerencz unitárius lelkész.

— **Az állatvilág pillanati fényképekben.** Gyönyörű kiállítású, páratlan mű indult meg ezen a czímen, oly munka, a természet minde barátjának lelkét csak örömmel töltheti el. Merőben új, eredeti és megkapó eszme nyer megtestesülést ebben a könyvben. A természetrajzi és állattani képekkönyvek eddig többnyire csak a typust, az általános faji jellemet feltüntető képet állítottak az állatokról elénk; ez a könyv azt tüzte ki célul, hogy a faji jellem mellett

bemutassa az állatok egyéniségét is. Körülbelöl úgy viszonylanak az eddigi megszokott, sablonos állat képek ennek a könyvnek a képeihez, mint a divatlapok élettelen, sablonos férfi- és hölgyfigurái egy életteljes, hű arckéacsarnokhoz. Minden képe e könyvnek élő állatnak a képmása, a mely fényképezés útján készült. A maga valóságában, a maga természetében látunk minden állatot magunk előtt. Csupa élet, csupa igazság minden kép. Mintha csak egy pompás állatkertben járnánk, mikor e könyven lapozunk. A minthogy csakugyan Európa egyik leghiresebb állatkertjében, a berlininek az állatai vonulnak itt fel sorra előttünk. Roppant fáradságba, nagy nehézségek leküzdésébe került, míg megtalálták a helyes módját az állatok lefotografálásának. Maga a berlini állatkert igazgatója, Heck L. dr., a jeles zoologus, személyesen működött közre e munkánál. Minden egyes fénykép az ő utasítása szerint készült. De a fáradsághoz méltó volt a munka eredménye is, a mely általános elismerést aratott. Ilyen élethű, plasztikusan szép és ekkora nagyságu állat fotográfiák még nem jelentek meg sehol. Egy-egy ilyen fotográfia sokkal jobban bevésődik bárkinak az emlékezetébe, sokkal jobban meismerjük belőle az állatot, mintha lapokra terjedő leírás olvasnánk róla. Ép ezért a képekhez irt szöveg sem terjengős sé hosszadalmas, nem száraz adatoknak végnélküli, untató halmaza, hanem rövidkn, elevenen, élvezetesen irt jellemrajz az illető állatnak. A magyar kiadás szövegét Heck L. dr. nyomán Szerényi Hugó dr. a jeles természettudományi író írta. Szép és tanulságos munka ez, a mely számot tartha nemcsak a szakköröknek, hanem az egész művelt t közönség méltánylására. Haszonnal forgatják e könyvet maguk a művészek is, a fotográfiák hű és életteljes voltánál fogvást. A hosszukás albumalakban megjelenő diszmvét egyik legnevesebb könyvkiadó cégünk: Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai.) cs. és kir. udvari könyvkereskedése (Budapest, VI. András-ut 21. sz.) adja ki. Megjelenik 16 füzetben 192 képpel. Egy-egy füzet ára 60 fillér; az egész munkáé diszkötésben 14 korona. Megrendelhető minden könyvkereskedésben.

— **Nyilvános köszönet.** A Magyar Alföldön fejlődésnek indult déványai fiók egyházközség, minden áldozatkész hive tehetsége szerint meghozta az egyháznak áldozatát. A fiók egyház megalakulásakor tett adományok: Horváth Sándor, Papp Zsigmond, Cs. Szabó János, Király János, Gál Gergely, Borsi János, S. Szarka Sándor 2—2 kor., Kürti Ferencz 80 fillér, Cs. Szabó Ferencz, Pap Imre 60—60 fill., Elek Sándor, Tóth Lajos 50—50 fill., Cs. Szabó Imre 70 fill., Szarka Lajos, Katona András, D. Nagy Sándor, Pap Bálint, Erdő Imre, Konya Sándor, Vad Károly, Borsi Andras, Sztítás Mihály, Horváth Lajos 40—40 fill. Sotus Sándor 38 fill., Kanó Sándor, Kürti István 30—30 fillér. Templomi székekre adakoztak: Horváth Sándor, Cs. Szabó János, S. Szarka János, Gyányi Terézia 20—20 kor., Pap Zsigmond, Kürti István 16—16 kor., Cs. Szabó Imre 12 kor., Sztítás Mihály, Cs. Szabó Ferencz, Vad Károly, Katona András, Elek Sándor 8—8 kor., ifj. Borsi Jánosné 6 kor., Konya Sándor, id. Borsi Jánosné 4—4 kor., Erdős Imre 2 kor., Kanó Sándor 1 kor., Juhász Borbála 94 fillér. Imaházra adakoztak: id. Borsi János 120 kor., Gál Gergely, Cs. Szabó János, Uzarka Sándor, Pap Zsigmond 100—100 kor., Földesi István, Cs. Szabó Ferencz, Horváth Sándor, ifj. Borsi János, Balog Juliánna 20—20 kor., Elek Sándor 14 kor., Ys. Nagy Károly, Byda Lihály, S. Szarka Lajos, Konya Sándor Tóth Lajos, Király János 10—10 kor. Iskolának belső felszerelésére adakoztak: Horváth Sándor 6 kor., Pap Zsigmond 10 koronát. Ohajtjuk, hogy évről-évre szaporodó hiveinknek, a kicsiny egyházunkhoz való hű ragaszkodása sohase lankadjon. Fogadják a kegyes adakozók hálás köszönetünket. Déványa, 1900. márcz. 18. Zoltán Ferencz unitárius tanító.

— **Kegyes adományok maroskörben.** (Folyt.) Süket-Demeterfalván K. Nagy István ur haranglábnak egy cserfát 4 kor. Szász József gondnok a haranglábat zsindelelyel befedette 2 kor. Nyomáton Pető Mózes lelkész és neje négy izben urvacsorai kenyeret 4 kor. Nyárádgálfalván Gál Elek

lelkészné, Zsigmond Mikályné, Csiki Józsefné és Keresztesi Zsigmondné urvacso-
rai kenyeret s utóbbi egy ízben bort adtak 6 kor. Nyárad-Szent-Márton—
Csikfalvában a csikfalvi házassaberek egylete a csikfalvi iskola számára Ma-
rostordamegye falitérképre 14 kor. Szabó Sándorné Lőrinczi Zsuzsánna négy
ízben urvacsorai kenyeret és jobbágyfalvi id. László János karácsonra bort 10
kor. Vadadban Kis F. István gondnok négy ízben urvacsorai kenyeret, Incze
András karácsonra bort 6 kor. Özvegy Nagy Józsefné Nagy Judit urvacso-
rai kenyér és bor beszerzésére alapot tett 100 kor. Iszlóban Győrfi György és
neje Halász Anna összes fekvőségeiket végrendeletileg az egyházközségnek hagy-
ják 15.000 kor. Győrfi György lelkészi levlészekrény készítésére 2 kor. 30 fill.
és vizsgálószerk ellátására 1 kor. 60 fill. együtt 3 kor. 90 fill. Simó Benedek
karácsonra urvacso-
rai bort és Fekete Józsefné lelkészné kenyeret 2 kor. 50 fill. Marosjárában Fekete József lelkész buzgolkodása folytán templom építésre.
Marostordavármegye területén eszközölt gyűjtés 259 kor. 70 fill. Csécs István
ur a templomhely megszerzéséhez 20 kor. Kaálban K. Nagy Gábor főgondnok
úr ez évben is négy ízben urvacso-
rai kenyeret és bort 10 kor. Ikládon Fi-
lep Domokos ur és neje Boros Zsuzsánna ez évben is négy ünnepre urvacso-
rai kenyeret és bort 10 kor. Szabédon Rédiger Géza lelkész Nagy Amália
négy ízben urvacso-
rai kenyeret 6 kor. A konfirmáló növendékek templomi em-
lékre 13 kor. 60 fill. Barabási Ferencz ur az egyházközség céljaira 2 kor.
Szabó Lajos, Lőrincz Zsigmond tanítók és K. Nagy András, Sz. Nagy József,
b. Nagy József és Nagy Péter által rendezett bál jövődelme templomi énekes
könyvek vásárlására 150 kor. 4 fill. Maros-Szent-Királyt Nagy Zsigmond
gondnok ur négy ünnepre urvacso-
rai kenyeret és bort 5 kor. (Vége köv.)

— **Papi beköszöntők** Nagy Lajos lelkész ápril 1-ső napján Árkoson; Szabó Albert lelkész ápril 16-án a szúkefalvi egyházhoz tartozó Medgyesre beköszöntöttek kiváló sikerrel mindketten.

— **Uj papok:** Böllöni Vilmos, Gálffy Zsigmond, Szabó Albert pap-
jelöltek a szigorlatot szép sikerrel kiállották ápril. 25-én. Üdvözöljük.

— **Az új collegium építése** gyorsan halad. A földmunkálatok java
részben már bevégezettek. A magyar utczai szárnyon a téglafalak annyira
kiemelkedtek, hogy a földszinti rész építéséhez fogtak. Naponként sok ember
gyönyörködik a munkások nagy tömegén, mely mint méhraj lepi el
az épületet. Sok élvezetet nyújt, a mai építkezési felületességtől teljesen
ment, erős és hatalmas alapfalak szemlélése is. Remélhetőleg már a nyár
folyamán fedél alá kerül az a hatalmas épület, mely Kolozsvárt is páratlan
lesz a maga nemében.

— **Dr. Zsilinszky Mihály beszédéből:** Ismétlem azon erős meggyőző-
désemet, hogy a belső egyházi élet erőfónását önmagunkban kell keresnünk;
meg kell barátkoznunk azon kegyetlen alternatiával, hogy vagy dolgozunk
mindnyájan komolyan és kitartóan vagy elveszünk. Bele kell markolnunk a köz-
eszmék és anyagi viszonyok által előidézett bajok tömkelegébe, és szembe kell
néznünk bátran mindazon nehézségekkel, melyk az egyháznak áldásos műkö-
dését megakadályozzák. Személyes érintkezés utánj gondolnunk kell a rossz
benyomásoknak kitett és elhagyott népet.

— **Kenessey Béla** a kolozsvári ev. ref. theol. fakultás derék igazgatójá-
nak kedves neje elhunyt ápril 7-ik napján. Ószinte résvétellel vagyunk az özve-
gyen maradt férj és az árva gyermekek fájdalma iránt.

— **Elhunyt.** Dr. Binder Albert tb. járásorvos Bánfi-Hunyadon élete
37-ik évében. Neje, Gotthard Sándor köri gondnokunk leánya és három kis
gyászolja és számos rokon a tudományosan képzett férfit.

— **Jakabházy István** p. ü segédtitkár Deesen élete 46-ik évében meg-
halt. Édes anyja özv. Jakabházy Zsigmondnéen kívül özvegye, kis leánya, számos
testvér és rokon gyászolja.

— **Árkosi Ferenczi József** nyugalmazott unitárius lelkész 94 éves korában végelgyergülésben elhalt Medeséren folyó év márczius 30-án. A gágyi unitárius egyházközségben 37 évig szolgált mint pap. Birta híveinek általános szeretetét és bizalmát. Mint szegény egyház község — hosszas szolgálat fejében — nem adhatott neki egyebet, mint — nyugvóhelyet nejjével együtt. Temetése ápril. 2-án volt Gagyban a hívek általános részvétele mellett. Egész Szt.Ábrahámig elejébe mentek gyász lobogóval s nem volt egyetlen szem, mely könyeket ne hullatott volna utolsó útjára. Élete egyszerű volt, temetése fényes. Gyermekai, unokái szép számmal kísérték. A gyászmenet impozáns volt. A gágyi lelkész egy rövid orátiót tartott örök hazája pitvaránál. Nyugodjék csendesen.

— **Egy derék székely halála.** Márcz. 26-án temettük el F.-Váralján id. Pál Péter 84 éves aggastyánt, kiben Pál Ferencz h.-oklándi lelkész és udvarhelykői egyh. jegyző édes atyját gyászolja. Egyik volt a megboldogult a korunkban már igen ritka tisztos öregek közül, kik mint ereklyék maradtak ránk a mult időkből, hogy lássuk bennök a régi vallásos buzgóságát, jó szívét, életerejét. Az ő gondnoksága idejében 1868-ban és az ő fáradhatatlan buzgósága folytán létesült f.-váraljai s áll fenn ma is a templombeli diszes orgona, mely őrizni fogja nevét az egyház községben és szép tettekkel lelkésit, még csak hálás utódok lesznek a megyében.

— **Női imakönyv.** „Szívemet Hozzád emelem“ Boros György imádságos könyve a szerző távolléte alatt megrendelhető Gibbon könyvkereskedőnél Kolozsvárt. Era diszes vászonkötésben 1 frt 20 kr., bőrkötés 3 frt, bársony 5 frt, bőrmunka 7 frt.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

— **A torozzkói fiók egylet,** márczius 24-én a már jelzett tagokból a torozzkói Dávid Ferencz Fiók Egylet megalakult, melynek élén, mint elnök tiszt. Németh István helybeli pap, alelnök tiszt Németh Istvánné és Botár János takarékpénztári igazgató állnak. Jegyzője Dr. Fodor Mózes helybeli köröves, pénztárnoka Botár István. Választmányi tagok: Stáry Róbertné öngysága, Illocza Jánosné és Simándi Andrásné, férfiak közül: Kelemen István, Székely János, Botár Andor, Simon József, Fodor András, Veres János, Bartók Simon, Veres Ferencz, Botár János szilágyi. Egyleti dalárda létesítésére szükséges tagok kiválasztására Veres István és Buzogány Elek urakra bizattak. Remélhetni, hogy legközelebb e hó végén vagy a május elején egy felolvasó ülés tartásával megkezdí erkölcös és nemesítő működését is.

 A nagyszámu hátralék kiáltó szövegét hallják meg mindazok, a kiket illet és fizessék meg tartozásukat azonnal

A konfirmacio alkalmából ajánljuk a Fejedelem és papját, mint olvasmányok és ajándéknak igen alkalmast.

TARTALOM: Vallásos nevelés. Vári Albert. 129. l. -- Imádkozni kell! M. M. 138. l. -- Nagyapám halálára. (Költemény.) Árkosi Ferenczi Kálmán 140. -- Székely telepítés és még vallami. Egy öreg székely. 142. l. -- Az ifjuság köréből. Boros György. 143. -- Utra való. (Költem.) Murányi Farkas Sándor 145. l. -- Üdvözet a D. F. E. elnökének. 146. l. -- A belső emberek nyugdíjintézetének reformja. Ürmösi Sándor. 147. l. -- Nők világa. Máthé Juliska. 148. l. -- Az E. K. Tanácsból. 149. l. -- A kereszturi lelkész kör. Györfi Ferencz. 151. l. -- A szerkesztő szava. Boros Gy. 153. l. -- Régi dolgok. 154. l. -- Vadrózsák a székelyföldről. 155. l. -- Egyházi és iskolai mozgalmak. 155 l. -- Egyleti élet és munkásság. 160. l.

Nyomatott Gámán János örökösénél Kolozsvárt.